

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertiën dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Blijven of weggaan

„Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug, en wandelden niet meer met Hem. Jezus dan zeide tot de twaalven: Wilt gijlieden ook niet weggaan? Simon Petrus dan antwoordde Hem: Heere, tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens”.

Johannes 6 : 66-68.

Op het eerste aanhoren een wat vreemde vraag: „Wilt gijlieden ook niet weggaan?” Stel u voor: u bent op visite en de gastheer zou opeens zeggen: „zoudt u willen vertrekken?” Zo echter moeten we deze vraag niet opvatten. Het is een directe vraag. Een zeer concrete vraag. Ja, dat wel. We moeten de nadruk leggen op het woordje „ook”. „Wilt gijlieden ook niet weggaan?”

De Heere Jezus heeft behalve de twaalven nog honderden andere volgelingen, die ook discipelen genoemd werden. Discipel immer betekent leerling. De bergrede hebben ze gehoord. Ze zijn getuige geweest van de spijziging der 5000. Dat alles sprak hen aan. Ze zien in Hem de Man, Die het sociale vraagstuk kan oplossen. Veel volgelingen dus. Maar opeens: „Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug en wandelden niet meer met Hem”.

„Van toen af . . .” Er is een conflict ontstaan. Een conflict naar aanleiding van de preek, die de Heere Jezus gehouden heeft. Die preek vindt u opgetekend in dit hoofdstuk, na het vermelden van de wonderbare spijziging. Ze vinden het een harde preek. „Deze rede is hard; wie kan dezelve horen?” Laten we enkele fragmenten uit die preek met elkaar bezien. Jezus zei: „Ik ben het Brood des Levens”. Dat houdt dus in: u hebt zich in het paradijs geestelijk doodgegeten aan de verboden vrucht. Geen leven in uzelf, maar dood in zonden en misdaden. Om nog iets aan te halen uit die preek: „Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke”. Dus: u kunt niets. Onbekwaam tot enig geestelijk goed. Zie daar de aanleiding van het conflict. De geestdrift is gedooft. Het was een strouvuur dat even fel brandde, maar gauw weer uit was. „Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug . . .” Als de mens aangetast wordt in z'n eigenwaarde, komt hij in verzet. Hoe past het tot onszelf in te keren. Als uw vroomheid wegvalt, als uw godsdienst wordt weggeprekt, blijft er dan nog iets in u over? Iets wat God er in gewerkt heeft?

De Heere Jezus houdt tenslotte nog 12 discipelen over en daaronder ook nog een verrader. Hier zien we reeds de schaduwen van het kruis. Straks zal Hij niemand meer overhouden. Dan zullen zij Hem allen verlaten. Zelfs Zijn Vader in de Hemel zal Zijn Aangezicht straks in de 3-urige duisternis op Golgotha voor Hem verbergen, opdat de Zon der gerechtigheid zal opgaan in de harten van zondaren.

Er zijn veel eenzamen. Eenzaamheid is een zwaar kruis. Hoe heeft de Heere Jezus naar Zijn menselijke natuur de eenzaamheid en verlatenheid moeten dragen. Eenzame lezer(es). Hij weet wat eenzaamheid is. Daarom kan niemand anders dan Hij alleen u volkomen begrijpen . . .

De vraag van de Heere Jezus: „Wilt gijlieden

ook niet weggaan?”, is een vraag waar het antwoord neen verwacht wordt. Van de anderen zei Hij: „Maar er zijn sommigen van ulieden, die niet geloven”. Van hen wist Hij dat ze wel geloofden. Nu Hij Zich zo nameloos eenzaam gevoelt, wil Hij bij Zijn ware discipelen een belijdenis ontlokken.

Petrus neemt, zoals meestal, het woord: „Heere, tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens”. Zal Petrus teruggaan naar de wereld, die hij de scheidsbrief gegeven heeft? Zal hij terugvallen in de zonde, die hem de dood geworden is? Waar zou ik toch heen moeten? Buiten U is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf. De preek van de Heere Jezus kwam bij Petrus heel anders „over”. Hij vindt het geen „harde” preek, maar woorden van eeuwig leven. Petrus voelt het aan: dat is het. Dat is het Leven. Zijn woorden zijn niet anders dan Geest en Leven. Hij is de van de Vader gezondene. Even verder belijdt hij: „en wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Christus de Zoon des levenden Gods”. Vs. 69. Het Woord van God veroordeelt ook Petrus. Maar hij stemt dit toe. Hij is door genade eerlijk gemaakt.

Bent u dat ook al? Aan de ene kant zal dat Woord u dan veroordelen aan de andere kant voelt u er zich toe aangetrokken. Het Woord predikt ons dat wij liggen onder het oordeel des doods en verkondigt ons tevens Hem, aan Wie dat vonnis des doods op Golgotha is voltrokken en nu als de Vorst des Levens arme verloren en dode zondaren met het eeuwige leven kan begiftigen. Petrus wist dit en daarom de belijdenis: „Gij hebt de woorden des eeuwigen levens”.

Kunt u met Petrus meekomen? Of gaat u ook weg? U behoort ook tot de weggaanders wanneer u alleen maar uiterlijk tot de kerk behoort. Velen gaan weg vandaag. Hoeveel kerkgebouwen zijn er al niet gesloopt? O, hoe velen zoeken het in de wereld en de zonde en waar nog een uiterlijk meeleven met de kerk gevonden wordt, daar heeft de kerk vaak meer weg van een wassen beelden museum dan van een levende gemeente.

Bij de Heere echter is een Bron van leven. Onuitputtelijk. Hij wil het ook u geven. Petrus had het ook niet van zichzelf. Hij is machtiger dan uw onmacht en onwil. U belijdt toch ook iedere zondagavond met de kerk van alle eeuwen „Ik geloof in God den Vader, den Almachtige . . .”

Petrus beleefde het dat de dienst des Heeren een liefdedienst is. Wie daar iets van geproefd en gesmaakt heeft, is voor goed voor de wereld bedorven! En gaat nooit meer weg. O zeker, de oude natuur wil dit wel. Maar die heeft niet het laatste woord. Dat zien we ook verderop in het leven van Petrus. Met onzichtbare Handen worden ze door de Levensvorst Zelf vastgehouden. En Hijzelf heeft gezegd „Niemand zal ze uit Mijn Hand rukken”.

„Heere, tot wien zullen wij heengaan, Gij hebt de woorden des eeuwigen levens”.

Rotterdam

Ds. P. Beekhuis

De Tabernakel Vijftiende les

HET HEILIGE DER HEILIGEN

A. De ark (I)

Wij komen nu bij het HEILIGE DER HEILIGEN zelf, waarin alleen de Ark was.

Van de administratie

De eerste betalingen van het abonnementsgeld voor de 18e jaargang zijn al binnengekomen, we zien uit naar de grote stroom die binnenkort gaat komen. We mochten al f 451,- aan giften ontvangen, terwijl tevens 5 nieuwe abonnees zich opgaven voor ons blad.

Heel hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. **Ontmoetingsdag.** D.v. zaterdag 9 april a.s. hopen we weer een ontmoetingsdag te Sliedrecht-Centrum te houden. In de morgen-samenkomst hopen te spreken de predikanten Blom, Van der Meij en Van der Ent en in de middagsamenkomst de predikanten Vlietstra, Van Zonneveld en Tanis.

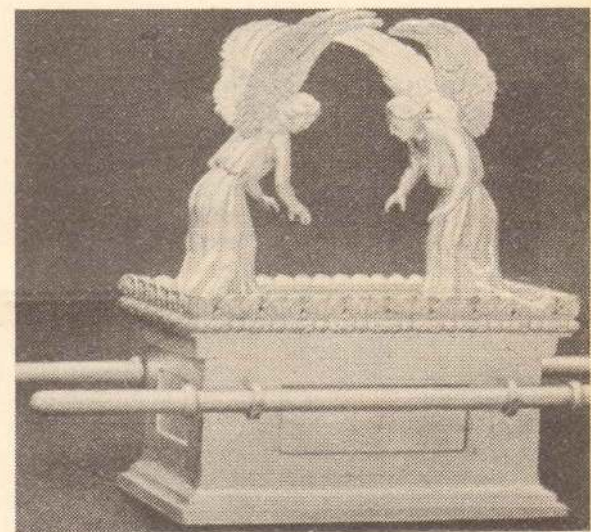
2. **School voor Dundas en Hamilton.** In het vorige nummer werden twee giften van f 500,- verantwoord. Dat betrof twee giften van f 50,-. Daarna ontving ik voor de school van A.B. een gift van f 200,-, van een meelevende te P. een gift van f 10,- en via de kerkeraad van Alphen aan den Rijn een gift van f 25,-. Verder als een grote verrassing van de zangvereniging „De Lofstem” te Barendrecht een gift van f 650,-.

Voor alles hartelijk dank.

B.

Het was de **woning**, waarin de ontmoeting plaats had tussen de Heere en Zijn volk. Zij was het zichtbare bewijs van de tegenwoordigheid des Heeren onder Zijn volk. Om de ark concentreerde zich heel de tabernakeldienst als de **ware** dienst des Heeren.

Zo was de **ark** als 't bewijs van het wonen Gods onder Zijn volk dan ook de belichaming van de grootheid en de heerlijkheid des Heeren en zo „**Israël's EER!**”

Vandaar dat de vrouw van Pinehas stervend uitsprak, toen de ark in handen van de Filistijnen was gekomen: „De eer is gewankelrijk weggevoerd uit Israël, want de ark Gods is genomen.”

Dat de Ark zo zeer Israël's eer was, bleek ook uit het feit, dat de Heere zo ernstig Zijn straf deed komen op de inwoners van Asdod, Gath en Ekron, toen zij de ark hadden gezet in Dagon's tempel en daarna rondom hun plaatsen, Gath en Ekron, gedragen hadden. En dan wijzen we nog op Eli, die van zijn stoel viel en zijn nek brak, toen hij hoorde, dat ook

de Ark Gods meegenomen was in het leger. Ook de dood van Uza was een ingrijpend bewijs, hoe groot de Heere de betekenis en waarde stelde van de Ark, de ark Gods! Het was dus een grote eer voor Israël, dat God zichtbaar wilde wonen in het midden van haar. Want God deed Zijn Stem, Zijn Woord, tot het volk uitgaan. Echter via Mozes. Dat lezen we in Numeri 7 : 89:

„En als Mozes in de tent der samenkomst ging om met Hem te spreken zo hoorde hij een stem tot hem sprekende van boven het verzoendeksel, hetwelk is op de ark der getuigenis, van tussen de twee cherubs. Alzo sprak Hij tot hem.”

Daarom was er sprake van een „Aanspraakplaats” bij Salomo's tempelbouw. Zie I Koningen 6 : 19 en 23.

Maar we willen nu iets gaan zeggen over de bouw van de ark.

Gelijk als de Heere voor al de voorwerpen van de tabernakel had voorgeschreven, hoe alles precies moest beantwoorden aan Zijn wil, zo was het ook voor de ark.

Zij had de vorm van een „kist”, 1,25 lang, 75 cm. breed en 75 cm. hoog.

Zij is gemaakt van het duurzame „sittimhout”, zoals de „berderen” of planken van het Heilige en het Heilige der heiligen.

Wij weten, dat alles heenwees naar Christus, zoals de Hebreërbrief verklaart.

Welnu, zo wijst het „sittimhout” gelijk we al eens eerder hebben opgemerkt op de „naturen” van Christus. Want Christus heeft Zijn „menselijke” natuur niet afgelegd bij Zijn hemelvaart. Hij zal straks gezien worden op de wolken des hemels, komende met Zijn verheerlijkt lichaam, zoals ook dan Gods kinderen mogen hebben en geen spijs en drank meer zullen nodig hebben tot onderhoud van het lichaam. Geen inwoner zal dan ook kunnen zeggen: ik ben ziek. We lezen ook in Johannes 3 : 2: „Want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is.”

De ark was ook met louter goud overtrokken, van buiten en van binnen.

Dat wijst op de „zuiverheid” en „reinheid”. Zo is Jezus de VOLKOMEN Reine en Heilige als waarachtig mens. Hij kon zeggen: „Wie van u overtuigt Mij van zonde?”

Hij had geen „erfsmet”, want Hij is ontvangen van de Heilige Geest. En dan is het antwoord van onze Heidelbergse Zondag 14 zo troostvol, waar wij lezen: „Dat Hij onze Middelaar is, en met Zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods Aangezicht bedekt.”

Lezer(es), hebt u zich al eens als een onrein, ja als walgelijk zondaar voor God mogen kennen? We kunnen van nature ons toch zo voornaam en degelijk voordoen. Jozef's broers zeiden: „Wij zijn vroom”. Maar Jozef mocht zeggen: „Ik vrees God”.

De „tollenaar” in de tempel zag zijn onreinheid en riep uit: „O God, wees mij zondaar genadig.” Maar hij mocht ook zien op de mogelijkheid en rijkdom der verzoening bij . . . altaar en wasvat! En „hij ging af gerechtvaardigd in zijn huis.”

Even boven de ark uitstekend was er rondom een **krans** als een lijst aangebracht en daaronder 4 ringen, waardoor de handbomen liepen.

De krans en ringen en handbomen waren ook van goud of met goud overtrokken, wat de handbomen betrof. Ook weer wijzend op „zuiverheid” en „reinheid”.

Deze handbomen moesten altijd in de ringen blijven, omdat de ark nooit mocht worden aangeraakt. Denk ook hier aan Uza bij de opvoering van de ark naar Jeruzalem.

Dat de „krans” of lijst iets boven de ark uitstak, was hierom, opdat het „deksel”, het gouden verzoendeksel, niet kon verschuiven. Deze „krans” was ook een afbeelding, een afschaduwing van CHRISTUS. Het woord „krans” wijst op **overwinning**, zoals ook héél deze ark Christus afschaduwde, bijzonder het gouden „Verzoendeksel”.

Het was toch op grond van Christus' zoenverdienste dat Jezus „met eer en heerlijkheid gekroond werd”, zo lezen we in Hebr. 2 : 9a.

In een volgende les hopen we nader in te gaan D.V. op de rijke betekenis van het verzoendeksel.

Thans nog even iets over de verschillende „benamingen” van de ark.

Zij werd o.m. genoemd: de „Ark des verbonds”, in verband met de twee stenen

tafelen van de Wet; verder: „De ark der getuigenis”, wijzend op Gods rechtvaardigheid en genade. Voorts: „De ark van de Heere der heirscharen”, alsook: „De ark Zijner sterkte”. Psalm 132 : 8.

Deze namen wijzen duidelijk op de **macht** van Christus, waardoor Hij zondaren op de knieën brengt en zondaar voor God maakt met de bede: „Zóne Davids, ontferm U mijner.” Maar Die hen ook opricht met aanbidding aan Zijn Voeten, zoals de wenen- de zondares.

Kent u daar ook iets van, lezer(es)?

Ach, wat heeft Israël weinig verstaan van al die kostelijke geestelijke zaken, afgebeeld in heel de tabernakel-dienst.

Stefanus heeft daarop ernstig gewezen in zijn rede tot de Joodse Raad, zoals we lezen in Handelingen 7 : 48. In deze verantwoording houdt hij de geschiedenis van Israël voor en komt dan bij de tempelbouw van Salomo. En dan zegt hij in vers 48:

„Maar de Allerhoogste woont niet in tempelen met handen gemaakt; gelijk de profeet zegt: De hemel is Mij een troon en de aarde een voetbank Mijner Voeten: hoedanig huis zult gij Mij bouwen, zegt de Heere, of welke is de plaats Mijner rust?”

Dat Israël ook zo de betekenis en waarde van de Ark heeft veruitwendigd, blijkt ook uit het feit, dat men de ark medenam in de strijd tegen de Filistijnen, menende, dat daarmee ook God ZELF tegenwoordig was.

Maar deze „veruitwendiging” van de godsdienst was er niet alleen bij Israël. Wij zien die ook bij ons, in deze tijd vooral. Men houdt dan het „teken” voor de „betekenende zaak”, zoals bij doop en Avondmaal, kerkgang en wandel. Denk o.a. aan de „Rijke jongelings-gestalte”.

Mogen we dan niet waarderen en de Heere erkennen voor Zijn grote weldaden als het mogen „opgaan naar Zijn huis”? Ongetwijfeld! En dat nog te kunnen en doen in deze tijd, waarin de afval al ernstiger zich openbaart met al de ernstige gevolgen daarvan, denkende wat er op 't spel staat!

Maar anderzijds is het niet minder ernstig, wanneer velen „menen” in te gaan, maar dan moeten horen: „Ik heb u nooit gekend!” Gekend als een arm verloren zondaar in zichzelf, smekend om genade!

Wat is het dan daartegenover een heerlijke verwaardiging: in de zegen van het opgaan naar Gods huis te mogen delen, gelijk we dat lezen van het huis van „Obed Edom”, waar de ark des Heeren verbleef na haar terugkeer uit het land der Filistijnen, namelijk: „En de Heere zegende Obed Edom en zijn ganse huis.” II Samuël 6 : 11.

Ja, dan mag de zegen van Gods huis wel eens ervaren worden in het:

*„Hoe lieflijk zijn Uw woningen, O Heere der heirscharen!
Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren, mijn hart en mijn vlees roepen uit tot de levenden God.”*

(Psalm 84 : 2 en 3 onber.)

Dr.

v.L.

Uit de gouden Schatkit

11.

HET ZUCHTEN DER GEVANGENEN

„Dat de Heere uit den hemel op de aarde geschouwd zal hebben, om het zuchten der gevangenen te horen.” (Ps. 102 : 20, 21). Dit zuchten gaat bij God voor bidden door. „De Geest bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen.” (Rom. 8 : 26). Het geloof zucht gebeden ten hemel. Christus ontvangt zuchtingen in Zijn werookvat, als een gebed.

Woorden zijn maar het lichaam, het kleed, de buitenkant van het gebed; zuchten zijn dichter bij het hartewerk. Een stomme bedelaar krijgt een aalmoes aan Christus' poorten door het maken van gebaren, omdat zijn tong niet voor hem pleiten kan, en te eerder omdat hij stom is.

Maar zo zegt misschien iemand: Ik heb zelfs niet zoveel als een stem om mij voor God uit te drukken, en Christus zegt: „Doe Mij uw stem horen.” (Hoogl. 2 : 14).

Ja, maar er is buiten de tong nog iets anders, dat een stem heeft: „De Heere heeft de stem mijns gewens gehoord.” (Ps. 6 : 9). Tranen hebben een tong en spraakkunst en taal.

welke onze Vader kent. Zuigelingen kunnen niet bidden om de borst, maar zij wenen, en de moeder kan aan hun schreien horen, dat zij honger hebben.

Misschien zegt u nu: Maar ik ben dikwijls zo, dat ik niet wenen kan. Het wenen is een mens zo eigen als het lachen, en geestelijk wenen is de vernieuwde mens eigen.

Maar hevige aandoening beweegt ons dikwijls tot wenen, zonder dat het iets uitwerkt. Vandaar dat Hizkia maar kan „piepen als een kraan, of zwaluw, en kirren als een duif.” (Jes. 38 : 14).

De droefheid houdt niet altijd de grote weg. Het wenen is maar de schede van de droefheid, en er is dikwijls meer droefheid, waar weinig of geen geweest is. Het meeste vuur is daar, waar de minste rook is.

Maar zo hoor ik nu iemand zeggen: Bij mij is in het geheel geen wenen, noch gewoon, noch verborgen.

Doch het opzien ten hemel, het opheffen der ogen, staat in Gods boek ook als bidden aangetekend. „Ik zal mij tot u schikken en wachthouden.” (Ps. 5 : 4). (Eng. vert. Ik zal mijn gebed tot U richten, en opzien.) „Mijne ogen zijn bezweken van het opzien.” (Ps. 69 : 4). De redenen daarvan zijn: 1. Het gebed is een uitgieten der ziel voor God, en het geloof zal zich aan het oog vertonen, in plaats van aan een andere deur: de aandoeningen banen zich dikwijls een weg door het venster, wanneer de deur gesloten is, evenals de rook een uitweg vindt door het raam, wanneer de schoorsteen niet trekt. Stephanus hield de ogen naar de hemel. (Hand. 7 : 55). Hij zond uit het venster, langs de kortste weg, een bode, een begerige, medelijdende en hongerige blik op tot Christus, om te vertellen, dat een arme vriend tot Hem kwam. 2. Wanneer ik in de hel was, zou ik niets meer verlangen, dan één lange blik op te zenden naar de hemel.

Er zijn vele liefdeblikken der heiligen opgelegd voor de troon, in de boezem van Christus. Het fonkelen uwer ogen onder het bidden, is niet verloren bij Christus. Anders zouden Stephanus' blik en Davids opzien niet zoveel honderden jaren aangetekend staan in het geschreven Testament van Christus.

Nu hoor ik iemand nog klagen: Ik heb maar een hard hart om God in het gebed aan te bieden, en wat kan ik dan zeggen, daar ik alle geschiktheid om te bidden mis?

1. Bidt daarom, dat gij moogt bidden.
2. Zelfs het voorkomen en de blote tegenwoordigheid van een dodige geest, wanneer er weinig hoorbaar bidden is, is Gode aangenaam, of, indien een overstelpt hart weigert te komen, is het het beste, dit Christus te gaan vertellen, en Hem te verzoeken, het hart zelf te komen halen.
3. Er komt weinig daglicht vóór de zon; de beste helft ervan is onder de grond. „Wij ook zelve zuchten in onszelven.” (Rom. 8 : 23). Alles wordt hier binnen de wanden van ons eigen hart verhandeld. De ziel roept: „O wanneer zal mijn vader komen en zijn kinderen halen?”
4. Als Christus een hard hart maar aanziet, dan zal het smelten.
5. Ik toon hier het kleinste gebed aan, waarin het leven en het wezen des gebeds kan ademen en leven. Dewijl nu het gebed een uitstorten van de ziel voor God is, zo komen er met het gebed ook vele aandoeningen van liefde, begeerte, verlangen, blijdschap, geloof, droefheid, vreeze en vrijmoedigheid mede voor God, en het hart wordt in Christus schoot gelegd. Ook is het niet boven noch beneden het wezen van het oprecht bidden, hetzij de ziel zich uit in woorden, in kermingen, of in uitzien, of in zuchtingen, of in het druipen van het oog tot God (Job 16 : 20) of in het ademen.

Samuel Rutherford.

Crematie

4.

In de hiervoor geplaatste artikelen is op grond van Schrift en belijdenis voldoende aangetoond dat de crematie als lijkbezorging dient afgewezen te worden.

Het belangrijkste hierbij echter is, wat getuigt de kerk des Heeren tegenover het al

meer verwereldlijkt denken inzake de lijkverbranding. Moest zij niet veel meer als daad des geloofs, uit de geloofsvereniging met haar Hoofd Jezus Christus, het begraven worden stellen boven de van oorsprong heidense lijkverbranding? Gods Woord laat ons hier over niet in het onzekere. Aan de hand van de Schrift willen wij thans hier nader op ingaan.

Het getuigenis der kerk

Onder het woord „kerk” verstaan wij: de gemeente Gods of de gemeente van Christus. Als zodanig wordt ze aangesproken en beschouwd. Zowel in het Oude Testament als het Nieuwe Testament. Ook in de Belijdenisgeschriften en de Drie Formulieren van Enigheid.

Hierbij dient echter een onderscheid gemaakt te worden tussen hen die in wezen tot de kerk behoren en degenen die alleen in de kerk verkeren. Om met Calvijn te spreken: er worden dikwijls weinig tarwekorrels onder een grote hoop kaf bedekt. En zoals professor Velema het in zijn gemeente-beschouwing zegt: „dat niet allen die tot de gemeente behoren, de kentekenen vertonen van het levend lidmaat zijn van het lichaam van Christus”.¹⁾

Overigens hebben wij het aan de Heere over te laten wie in waarheid tot de kerk van Christus behoren. Dit ligt in de voor ons verborgen verkiezing.

Het gaat er om, met Hem door een waar geloof verenigd te zijn.

Van daaruit heeft de kerk te getuigen tegen de lijkverbranding in een geseculariseerde wereld die de Bijbel heeft losgelaten.

De kerk van Christus leeft naar Zijn Woord: één is uw Meester, één is uw Wetgever, één is uw Profeet, zie b.v. Joh. 13 : 16 en Matt. 32 : 8, en „een dienstknecht is niet meer dan zijn heer”.

Christus is de kerk voor gegaan in Zijn diepe vernedering. Hij is gestorven en begraven, niet verbrand geworden!

Voor dienstknechten der zonde, die wij allen van nature zijn, is Hij gestorven en begraven, voor zover dit met een verbroken hart en bedroefde geest aangenomen en beleefd wordt.

Een levend lidmaat van Christus' kerk zal om deze redenen en wat verder volgt, niet anders kunnen besluiten dan zich te laten begraven in navolging van Hem Wiens voetstappen zij willen drukken.

Nu het meer dan tien jaar geleden ingediende wetsontwerp op de lijkbezorging, opnieuw in de Tweede Kamer in behandeling komt, wordt de kerk met de klemmende vraag geconfronteerd: of zij al niet in een heel vroeger stadium haar ernstige bezwaren tegen de lijkverbranding had moeten kenbaar maken, vanuit haar geloofsovertuiging.

Want bij menigeen komt de vrees op dat er straks geen plaats meer zijn zal om de doden te begraven. Dat de lijkverbranding zich in een nog sneller tempo zal voortzetten. Uit de verdere behandeling is inmiddels gebleken dat de regering geen onderscheid meer maakt tussen begraven en cremieren!

Bezinning op dit lang niet eenvoudige onderwerp is meer dan ooit nodig. Dit vooral omdat velen als gevolg van een onvoldoende, Schriftuurlijke voorlichting met heel wat vragen rond lopen.

Anderzijds is het ook zo, dat heel wat vragen op de achtergrond raken wanneer meer gemeenschap beoefend werd met het Hoofd der kerk, Jezus Christus.

Eén plant met Christus

Indien naar waarheid beleefd wordt, het éne plant met Hem geworden te zijn in de gelijkmaking Zijns doods, Rom. 6 : 4, met Hem begraven te zijn door de doop in de dood, dan verdwijnt de verschrikking voor het graf. De Heere heeft over Zijn geliefde Zoon de koning der verschrikking laten heersen. Hij heeft Zijn Zoon het graf niet bespaard, in Zijn begrafenis heeft Hij de weg der vernedering tot het uiterste betreden. Wanneer dan ook gevraagd wordt, waarom er steeds graven gedolven moeten worden, dan is het antwoord: het graf is de diepste vernedering voor de mens vanwege de zonden waarin hij geboren is. In het graf bereikt de mens door zijn val in Adam de laagste trap der vernedering.

En hiertegen verzet hij zich, hij schrikt terug van de vreselijke woorden: stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren. Wanneer beleefd wordt dat de Zoon des mensen de weg der vernedering tot het diepste heeft willen

ondergaan voor de Zijnen, die met Hem één plant geworden zijn in Zijn dood, dan wil de verlorne zondaar Hem ook volgen in het graf. Want Christus moest begraven worden om alles te volbrengen wat van Hem geschreven was, Hand. 13 : 29. Hierop wijst Jezus de Emmaüsgangers, Luc. 24 : 27. De Psalmen en profeten getuigen van Zijn begrafenis o.a. in Ps. 16 : 10, Jes. 53 : 9 waarop de apostelen wijzen, Hand. 2 : 29, 13 : 35 enz.

Christus zelf spreekt van een voorbereiding tot Zijn begrafenis, Matt. 26 : 12, van de dag Zijner begrafenis, Joh. 12 : 7.

Hij moest begraven worden naar Zijn eigen Woord: gelijk Jona drie dagen en drie nachten was in de buik van de walvis, alzo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde, Matt. 12 : 40.

Christus zou niet een vals getuige blijken te zijn, doch de getrouwe Getuige, de Amen en Waarachtige. Daarom moest Zijn zielloos lichaam aan de schoot der aarde worden toevertrouwd.

En zo moet ook de Kerk des Heeren, wat het begraven betreft, getuigend spreken, van het met Hem geplant te zijn, van het met Hem begraven te zijn, door de doop in Zijn dood, wat een teken is van de wedergeboorte.

Waar de geloofsvereniging met de Wijnstok ontbreekt, ontbreekt ook het diepe onderscheid tussen begraven en cremieren.

Dan wordt ontkend dat Christus het graf voor de Zijnen geheiligt heeft. Op deze zaken: met Christus begraven, met Hem opgewekt en het graf geheiligt dienen we nader in te gaan. Dit is nodig om op Schriftuurlijke gronden de crematie af te wijzen.

Met Christus begraven

De ware gelovige, die dus bij Schrift en Belijdenis leeft, zal geen moeite hebben met het antwoord op de vraag: verbranden of begraven? Met de Twaalf artikelen des Geloofs belijdt hij: dat Jezus Christus, onze Heere, is gekruisigd, gestorven en begraven. Calvijn merkt bij deze belijdenis op: „Door Zijn dood heeft Hij ons het leven verworven. En hiertoe behoort Zijn begrafenis opdat wij namelijk als deelgenoten aan dezelve, der zonde begraven zouden worden. In de gelijkmaking des doods van Christus zijn wij Hem ingelijfd, en met Hem begraven in de dood der zonde, Rom. 6 : 5, Gal. 2 : 19. Zo wordt ons dan in de dood en de begrafenis van Christus een dubbele weldaad om te genieten voorgesteld, t.w. de verlossing van de dood aan wien wij onderworpen waren en de doping van ons vlees”.²⁾

Naar aanleiding van Rom. 6 : 3 merkt Olevianus op: „daarom voegt de apostel, nadat hij gezegd had dat we in Christus' dood gedoopt zijn, er in één adem nog bij: dat we ook met Christus begraven zijn „door de doop in de dood. Hiermede te kennen gevende, dat dit door de kracht van de gemeenschap met Christus is, dat de oude mens steeds meer in ons gedood wordt”.³⁾

Hiervoor heeft Olevianus nog gesteld: „dat het begraven worden een deel is van Christus vernedering, want ze is een voortzetting van Zijn dood”.⁴⁾

Om deze beknopte toelichting op dit geloofs-artikel te besluiten nog iets van Calvijn: „de gewoonte van begraven heeft niet het bijgeloof tot oorsprong; want wij zien dat de Heilige Geest even naarstig is in het verhalen van begrafenissen, als in het voorstellen van de voornaamste verborgenheden des geloofs. En Christus beveelt ons deze plicht als een niet onbelangrijke aan”. (Matt. 26 : 10) En dit om geen andere reden waarlijk, dan omdat zij de ogen van het aanschouwen des graf, dat alles verderft en verteert, tot de beschouwing der vernieuwing heenricht”.⁵⁾

Uit het hiervoor genoemde blijkt onder-tussen duidelijk dat de gelovigen één plant met Christus zijn in de gelijkmaking Zijns doods, Zijn begrafenis en Zijn opstanding. Hem ingelijfd door de kracht des geloofs en het genieten van Zijn weldaden.

Van die geloofsvereniging met Hem, in de weg van Zijn vernedering en verheerlijking spreekt o.a.: Rom. 6 : 3-12, 1 Cor. 15 : 1-4, Coll. 2 : 12, Filipp. 2 : 7, 8, 3 : 10, 1 Joh. 3 : 2 enz. enz.

A.B.

¹⁾ Ambtel. Contact nr. 9, nov. 1982

²⁾ Institutie Calvijn, uitg. Zalsman, Bk 2, art. XVI, p. 576

³⁾ Geschr. van Casper Olevianus, p. 74

⁴⁾ dito, p. 73

⁵⁾ Institutie, Bk 3, art. XXV, p. 582/83

Bijbelse voorschriften en invloed van rond-om.

Voor enkele malen hebben de artikelen over „Leven naar Gods wil” in ons blad ontbroken. De tijd rond de feestdagen en jaarwisseling, met andere dingen erbij, gaf weinig mogelijkheid tot een goede en rustige bezinning op de zaken, die ons bezighouden. En die is nu eenmaal nodig als iets geschreven wordt over de gevaren, die vooral vandaag het zedelijk leven bedreigen. Zeker als het gaat over de gevaren vanuit het z.g.n. nieuw-verstaan van de Heilige Schrift. U zult zich herinneren dat we daarmee bezig waren. In het rapport „God met ons” over het Schriftgezag zagen we die gevaren levensgroot naar voren komen. Niet minder dan de geldigheid van de Bijbelse voorschriften is daarbij in het geding. En dat moet toch zeker een zaak zijn die ons ten zeerste terharte moet gaan.

We hebben gezien hoe op verschillende manieren die geldigheid voor ons vandaag ondermijnd wordt. Door het „gesprek met de Bijbel” terwijl die Bijbel niet als Gods Woord onvoorwaardelijk wordt aanvaard. Dan: in de bewering: „niet enkele teksten maar het geheel van de Schrift”. Tenslotte door de stelling dat „ieder Bijbels gebod heilzaam moest kunnen functioneren in de tijd dat het gegeven is”. Kan het dat in een andere tijd niet dan is er reden tot opheffing, opschorting of wijziging van het gebod.

Er is nog een manier, waardoor de geldigheid van de Bijbelse geboden in datzelfde rapport tegen wordt gestaan. Het is goed dat we daarvan ook weten. Het is iets dat in onze tijd nogal eens gezegd wordt. Waar gaat het om? Wel om de overeenstemming van allerlei Bijbelse voorschriften in het zedelijk leven met de gebruiken en regels van de volken rondom Israël en de conclusie daaruit dat deze zonder meer geen geldigheid voor ons vandaag hebben.

In het hoofdstuk „De Bijbel als norm voor het leven” in „God met ons” wordt daarover gesproken. Na de vraag of we de Bijbelse voorschriften op het gebied van de ethiek en de eredienst zonder meer moeten opvolgen wordt hier onder meer op gewezen. We lezen dan: „Het is aantoonbaar dat de Bijbelschrijvers vele ethische normen (leefregels) eenvoudig overgenomen hebben uit de hen omringende wereld”. Het rapport stelt nu „dat we een ethische norm, die we net zo goed aantreffen in bijvoorbeeld Babylonië als in Israël moeilijk kunnen beschouwen als typisch Bijbels”.

Op zichzelf kan dit misschien niet zo erg lijken. Toch is dit zo onschuldig niet. Alleen al het feit dat zo degenen, die verstand hebben van de gebruiken en wetten van de omliggende volkeren, het uit gaan maken welke Bijbelse normen nu wel gelden of niet.

U moet het goed begrijpen. Het gaat niet aan om te zeggen dat er geen overeenstemming aan te wijzen is tussen bepaalde voorschriften van Israël en de volken rondom. Het is duidelijk dat dit wél zo is. De besnijdenis, die God aan Abraham gebiedt, werd ook bij andere volken toegepast. Veel heidenen rondom Israël kenden deze zelfs. Het valt op in Gods Woord dat juist de Filistijnen „onbesnedenen” werden genoemd. Alléén: dáármee kan niet gezegd worden dat Abraham de besnijdenis overgenomen heeft van die volken. Daar had trouwens die besnijdenis een heel andere betekenis. Het gaat erom dat we los van dit alles lezen dat de Héere bevolen heeft aan de vader der gelovigen zijn zoontje te besnijden. Gods Wóórd tot hem is beslissend. De Heere gebiedt dat de besnijdenis gegeven wordt als teken des Verbonds.

Dit rapport spreekt van het „overnemen” door Israël van veel exethische normen. Dat is iets anders dan dat er een zekere overeenstemming was. Wie spreekt van „overnemen” ontleent aan zulke voorschriften het gezag van het Woord Gods.

Het is niet moeilijk om dat te laten zien uit het voorbeeld dat hier gegeven wordt.

Het rapport noemt dan het voorschrift dat meer dan één maal in de Bijbel staat de z.g.n. wet der wedervergelding. Het bekende: oog om oog en tand om tand. Welnu zegt het rapport: dit voorschrift kan moeilijk als een Bijbels voorschrift beschouwd worden. Het werd net zo goed in Babylonië als in Israël

gevonden. En daar komt dan nog achteraan dat de Heere Jezus Zelf deze norm opgeheven heeft in Mattheus 5 : 38-42: „Gij hebt gehoord dat gezegd is: Oog om oog en tand om tand, maar Ik zeg u dat gij de boze niet wederstaat; maar zo wie u op de rechterwang slaat, keert hem ook de andere toe...” Dit voorbeeld lijkt ook weer te spreken maar doet het voor wie eerlijk Gods Woord wil lezen niet. Allereerst kunnen we hier weer niet gewagen van een „overgenomen” voorschrift, dat daarom niet als Bijbels gezien kan worden.

We blijven maar bij het voorschrift, zoals we het in Leviticus vinden. Daar lezen we: Leviticus 24 : 20: „Breuk voor breuk, oog voor oog, tand voor tand; gelijk als hij een gebrek aan een mens zal aangebracht hebben, zo zal het ook aan hem aangebracht worden”. Nu verzekeren betrouwbare verklaarders van Gods Woord óók dat dit beginsel van de wederverging onder andere volken gevonden werd. Zo moet in Babylonië een wetboek gevonden zijn waarop allerlei bepalingen in deze geest staan. Zo bijv. „wanneer een burger het oog van de zoon van een burger vernielt, zal men zijn oog vernielen”. In allerlei vorm werd de wet der wederverging gevonden bij de volkeren. Ook bij de Romeinen was deze bekend. Maar de zaak is of we dan mogen zeggen dat het hier eigenlijk niet om een Bijbels voorschrift gaat. De Héere Zelf zegt het door Mozes tot Israël. Naar deze regels moesten de rechters in Israël uitspraak doen. Het is dus niet juist om te zeggen: dit voorschrift is overgenomen van de andere volken. Het is door God Zelf in Israël ingesteld. Daarbij kan nog opgemerkt worden dat deze regel in Israël, anders dan bij de volken rondom, toegepast werd aan alle leden van het volk ongeacht hun rang of stand.

Kunnen we nu verder zeggen dat Jezus Zelf deze norm uitdrukkelijk heeft opgeheven in Mattheus 5 : 36-42? Ik meen van niet. Het lijkt me goed hier Calvin aan te halen. „Hier wordt een andere dwaling weerlegd, namelijk deze, dat, daar God in Zijn Wet de rechters en overheden bevolen had het onrecht door een geëvenredigde straf te wreken, een ieder zich op die grond het recht tot wraaknemering aanmatigde. Christus daarentegen zegt, ofschoon het de rechters opgedragen is alleen te beschermen, en zij met die macht bekleed zijn om te straffen, tot betugeling der misdadigers en van het geweld, het echter een ieder betaamt het kwaad dat hem aangedaan wordt, geduldig te dragen”. Duidelijk is het hier: de regel schaft Christus niet af, het gaat om de naastenliefde, de betoning daarvan in het afzien van wraak. Christus gaat niet in tegen de Wet van Mozes, die trouwens ook van de het zich niet wreken sprak, maar tegen de wetsoverlevering der ouden.

Dit voorbeeld is ten onrechte. Het kán noch mág dienen om te zeggen: er zijn vele ethische normen eenvoudig overgenomen uit de omringende wereld, waarvan het niet gezegd kan worden dat ze voor ons gelding hebben. Ik weet zulke normen zo maar niet aan te wijzen in Gods Woord. Misschien dat er geleerden zijn die het wel kunnen. Alleen ik vrees, dat deze of gene deskundige zegt: dit of dat was een gewoonte die Israël uit de omringende wereld heeft overgenomen, daar behoeven wij ons vandaag niets meer van aan te trekken. Maar zóvaak als ik in Gods Woord lees dat de Héere een bevel gegeven heeft, blijf ik me daaraan houden. De wetenschap van de omringende volken moge middel zijn om een bepaald licht te werpen op sommige gebruiken in Israël en sommige geboden in Israël, maar kan niets afdoen aan de normen die God gegeven heeft.

D. Slagboom.

Het leven wint

1.

Wie op zijn vragen over schepping en evolutie een antwoord zoekt in de bijbel heeft wellicht nog niet begrepen dat het in 't boek Genesis met name over heel andere dingen gaat dan over natuurwetenschappelijke vragen.

„Genesis richt onze aandacht allereerst op andere dingen. Natuurwetenschappelijke vragen kan men pas dan aan de bijbel stellen als men begrepen heeft waar het in de bijbel om te doen is. En wellicht dat dan de behoefte om een antwoord te krijgen op onze weten-

schappelijke vragen vanuit de bijbel wat minder gevoeld wordt.”

Dit leraart drs. J. Kruis in zijn boek „Het leven wint” (1981), pag. 9. Dat dit boek al heel wat stof heeft doen opwaaien kan ieder weten die kerkelijk meeleeft. In een aantal gevallen komt Kruis met zo'n opmerkelijke wijziging van de onder ons gebruikelijke exegese voor de dag dat menige christelijke gereformeerde belijder z'n ogen met mij zal hebben uitgewreven om na te gaan of hij wel goed gelezen heeft wat Kruis schrijft. Kruis levert zelf het bewijs voor zijn stelling (die ik onderschrijf) dat de eerste hoofdstukken van de bijbel van fundamentele inhoud zijn voor het verstaan van de hele bijbel. Wie denken mocht dat Kruis alleen inzake de exegese van een paar verzen in Genesis wat andere wegen inslaat zonder dat dan verder de grote stukken van onze belijdenis in het geding komen, heeft het mis. Nadat hij de lijnen in de eerste bijbelhoofdstukken heeft uitgestippeld schaaft Kruis zich in de rij van haeretici (kettters) uit de oude en de nieuwe tijd door de leer van de verzoening door voldoening te schrappen. Te scherp? Leest zelf, pag. 123:

„GODS GENADE EN BARMHARTIGHEID HOUDEN TEvens IN DAT VOOR DE ZONDE NOOIT AAN GOD BETAALD MOET WORDEN IN DE ZIN VAN VOLDOENING AAN DE WET. DOOR ONS NIET EN DOOR CHRISTUS NIET.”

Dankbaar hebben de kerken kennis kunnen nemen van het feit dat het Curatorium van de Theologische Hogeschool unaniem bepaalde passages van het boek afgewezen heeft en aan Kruis verzocht heeft die passages te herschrijven. In plaats van aan dit verzoek te voldoen meldde Kruis zich ziek en lanceerde gelijktijdig ruim 180 Kruis-raketten om de kerkeraden te doen weten dat hij ontslag nam als wetenschappelijk medewerker aan de Hogeschool. In De Wekker van 26 november 1982 heeft het Curatorium een bericht geplaatst waarin het deze handelwijze van Kruis zei te betreuren en de ware toedracht van de zaak aan de kerken bekendmaakte.

Gevraagd zijnde om „Het leven wint” te bespreken wil ik daar in deze aflevering een mee maken.

Eigenlijk wijdt Kruis geen syllabe aan het thema: schepping-evolutie. Er zou daarvoor wel een heel goede aanleiding zijn, wanneer de eerste hoofdstukken van Genesis voorwerp van bezinning zijn, maar nu hij dat niet doet, zal niemand daarover vallen. Men kan het betreuren, maar het is - naar hij zelf zegt - zijn bedoeling niet om in te gaan op de problematiek schepping-evolutie.

Waar men wél over kan vallen is de wijze waarop hij in twee zinnen dit vraagstuk „afdoet”. Schepping-evolutie rangschikt hij onder de algemene noemer „natuurwetenschappelijke vragen”. En de behoefte aan een antwoord vanuit de bijbel in deze vragen zal wellicht minder worden gevoeld als men eerst heeft begrepen waar het in de eerste hoofdstukken van de bijbel om gaat. Aldus Kruis.

Dit bevredigt allerm minst.

Zo worden zij die ernstig met deze vragen bezig zijn, die ermee op school geconfronteerd worden, nogal goedkoop met een kluitje in het riet gestuurd.

Als Kruis zou willen beweren dat zij die in en vanuit de Schrift een antwoord zoeken op hun vragen inzake schepping of evolutie, nog niet goed begrepen hebben waar het in de bijbel om te doen is, dan antwoord ik hem: Hebt ú al begrepen dat er in wat door u genoemd wordt een wetenschappelijke vraag een levensgrote geloofs-vraag verscholen ligt? Dat het hier om heel wat anders en heel wat meer gaat dan om een natuurwetenschappelijk geding? Dat we in deze z.g.n. natuurwetenschappelijke vraag in feite (tot op de kern ontvezeld) staan voor een zuiver religieus probleem?

Aan de wortel van het evolutionisme, zoals dit de natuurwetenschap (althans voor een belangrijk deel) nog steeds in z'n greep heeft, ligt de geloofscrisis. Wie eenmaal gezien heeft dat niet het wetenschappelijk onderzoek maar de crisis van het geloof tot zo'n enorme vlucht van het evolutiedenken heeft geleid zal begrijpen dat de bijbel moet opengaan om ook ons wetenschappelijk denken richting en vastheid te geven.

Dat Kruis de bijbel wil openen zonder te willen spreken over het probleem schepping of evolutie ontmoet geen bezwaar. Men kan

het betreuren, maar het is zijn bedoeling niet. Maar hij moet niet de indruk geven, als zou ieder die begrepen heeft waar het met de bijbel om te doen is, minder behoefte heeft om inzake de vragen inzake schepping en evolutie bij het Boek der boeken te rade te gaan.

Een volgende keer iets over schepping en verlossing en wat Kruis daarover ten beste geeft.

Maassluis ds. G.J. van Rookhuyzen

Sara Neviusschool

Het bestuur van de Vereniging voor Voortgezet Onderwijs op Reformatische Grondslag te Amersfoort startte per 1 augustus 1982 een reformatische school voor Middelbaar Huishoud- en Nijverheids Onderwijs, (MHNO), de Sara Neviusschool, Appelweg 1, 3832 RK te Leusden. Tel. 033 - 12685.

Aan de school zijn twee opleidingen verbonden, de INTAS (1- en 2 jarig) en de KV/JV (Kinderverzorging/Jeugdverzorging; 2- en 3 jarig).

Het doel van de Interim Algemene Schakel-opleiding is jongeren, die onvoldoende mogelijkheden hebben voor het door hen gewenste beroepsonderwijs in dagopleidingsverband en daarnaast te jong zijn om geplaatst te worden als leerling van een in-service-opleiding in de gezondheidssector en in de welzijnssector de gelegenheid te bieden om in dagopleidingsverband onderwijs te volgen, waardoor het kennis- en vaardigheidsniveau in algemene zin wordt verhoogd, de maatschappelijke vorming wordt verdiept en de oriëntatie in de gezondheidssector en de welzijnssector wordt uitgebreid.

Het doel van de opleiding Kinderverzorging/Jeugdverzorging wordt als volgt omschreven: Deze opleiding is een beroepsopleiding op middelbaar niveau voor meisjes en jongens, gericht op functies in een breed arbeidsveld: het begeleiden van kinderen van 0-16 jaar, in groepsverband. Omdat dat toekomstige arbeidsveld zo breed is, wordt de opleiding dan ook niet op één bepaalde functie gericht, maar veel meer op een oriëntering op de mogelijkheden die het diploma in de praktijk biedt. Het gaat in de eerste plaats om het aankweken van een beroepshouding: het leren omgaan met kinderen en het samenwerken in teamverband met collega's. Dat wil niet zeggen dat er ook geen stuk kennis in de opleiding zou worden aangeleerd, want ook dat is, net als in welke andere opleiding ook, onontbeerlijk. Gediplomeerden van de opleiding Kinderverzorging/Jeugdverzorging kunnen, om een paar voorbeelden te noemen, worden geplaatst als leid(st)er in peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, medische en niet-medische kinderverblijven, medische kinderdagverblijven, tehuizen zwakbegaafde of lichamelijk gehandicapte kinderen en schippersinternaten.

Is de belangstelling voldoende, dan mogen we in 1984 naast een opleiding agogisch werk tevens met een opleiding voor gezins- en bejaardenverzorging en eventueel kraamverzorging beginnen.

Toelaatbaar zijn leerlingen met diploma LHNO, MAVO en een overgangsbewijs naar de vierde klas van de HAVO of VWO.

Op verzoek nemen we het bovenstaande in ons blad op. De directeur van de school schrijft: Het is een school, waarop we in ons les geven nog rekening wensen en trachten te houden met de Heere en Zijn Woord. Dat is in deze tijd van verwarring en afglijding een dringende noodzaak. B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 51

Beste jongelui!

„Toen zeide Simson tot hen: Zoudt gij alzo doen? Zeker, als ik mij aan u gewroken heb, zo zal ik daarna ophouden.

En hij sloeg hen, de schenkel en de heup, met een grote slag; en hij ging af en woonde op de hoogte van de rots Etam.”

Richt. 15 : 7, 8.

Ik hoop dat jullie de raad, die ik gegeven heb in het laatste artikel ter harte hebben

genomen. Misschien zeggen jullie wel: Welke raad? Want het is nu eenmaal zo dat veel mensen kort van onthouden zijn. Men heeft het gauw gelezen en voor men nog aan het einde van het artikel is, is men het al weer vergeten. Dat is dan zeker het geval, wanneer er al weer veertien dagen verstreken zijn. Zo gaat het ook menigmaal met het beluisteren van preken. Je zit in de kerk en de dominee doet zijn best om de overdachte waarheid bij zijn hoorders over te brengen. Daar wordt ook stil geluisterd, althans men zit stil. Of men ook stil luistert is een moeilijk te controleren zaak. Laat ik echter het laatste maar aannemen. Ik wil graag van een ieder het beste oordelen. Je luistert stil. Doch weet je ook nog, als de kerk uitgaat, waar over gepreekt is? Daar moet maar geen navraag naar worden gedaan. Want dan voorkomt men veel teleurstellingen.

Ieder die eerlijk is zal moeten getuigen dat hij/zij veelal een vergeetachtige hoorder is.

Jullie worden echter ongeduldig en je vraagt wat was dan ook weer die raad van de vorige keer? Nu, die raad was, dat je maar eens ernstig moest denken over God, de dood en het oordeel. Daar heeft die schoonvader van Simson en zijn dochter mee te doen gekregen en daar krijgen alle mensen mee te doen.

Wie daar hier mee te doen krijgt, aan deze zijde van het graf, die is voor de wereld verloren. Want die kan in de wereld zijn vermaak niet meer vinden. Dat wordt dan één grote ijdelheidskermis. Zo heeft Bunyan het gezien en beschreven in zijn Christenreis naar de eeuwigheid. Een zeer bekend boek. Ook bij jullie?

Het is altijd nog een lezenswaardig boek. Ik geloof dat deze eenvoudige ongeletterde ketellapper - want dat was zijn beroep - het wel goed gezien heeft. De wereld, die leeft zonder God, is één grote ijdelheidskermis. En daar moet een Christen (ik bedoel een ware) door. Hij is dan wel in de wereld, maar niet van de wereld, zoals dat klassiek wordt uitgedrukt. Hij is een vreemdeling in de wereld. Zij komen daardoor openbaar als familie van de aartsvaders. Dat is al een heel oude familie. Het is ook een heel grote familie en zij sterft nooit uit.

Ja, dat is ook wonderlijk. Je hebt families die uitsterven. Jullie begrijpen wel wat ik bedoel. Maar deze familie sterft nooit uit. Je kunt er van lezen in Hebr. 11: 13-16: „Deze allen zijn in het geloof gestorven, de beloften niet verkregen hebbende, maar hebben dezelve van verre gezien en geloofd en omhelsd, en hebben beleden, dat zij gasten en vreemdelingen op aarde waren. Want die zulke dingen zeggen betonen klaarlijk, dat zij een vaderland zoeken. En indien zij aan het vaderland gedacht hadden waar zij uitgegaan waren, zij zouden tijd gehad hebben om weder te keren; maar nu zijn zij begerig geweest naar een beter, dat is naar het hemelse. Daarom schaamt zich God hunner niet om hun God genaamd te worden; want Hij had hun een stad bereid”.

Als je een lid van die familie bent, dan ben je gelukkig. Dan ben je rijk voor tijd en eeuwigheid.

Het is dus wel de moeite waard om over deze dingen na te denken. Over God, de dood en het oordeel denken, is voor het vlees niet zo'n aangename zaak. En toch is het zulk een nuttige en nodige zaak. We worden er in de bijbel iedere keer weer bij bepaald.

Zo ook in de tekst die hier boven staat afgedrukt. Het volksgericht komt Simson ter ore. Dit was hem al te erg. We moeten verder niet vergeten, dat Simson door alles heen, zich zijn roeping bewust geweest is. Hij was een Nazireër, door God geroepen om Israël te verlossen uit de hand der Filistijnen. Daarom wordt elke gelegenheid aangegrepen, gedreven als hij daartoe werd door de Heilige Geest, om de vijanden slagen toe te brengen. En die slagen waren niet mis. Hij zal, naar zijn eigen woorden, zich wreken aan de Filistijnen. Als middel in de hand van God brengt hij dan ook de vijanden flinke slagen toe. We zullen verder hier de brandstichters wel als eerste slachtoffers hebben te zien.

Verder geloof ik niet dat het daarbij gebleven is. Want die brandstichters hadden natuurlijk ook weer hun sympathisanten. Zo is het tegenwoordig nog. Als iemand een rel op touw zet, dan zijn er dadelijk honderden bij die mee gaan doen.

We lezen niet dat Simson een soort mobilisatie uitroept, waardoor het volk wordt opgeroepen om nu zelf ook eens handelend op

te treden. Simson is de man van het „eenmansleger”. Ik lees ook niet dat hij een of ander wapen heeft gebruikt, waaruit af te leiden is, dat hij die grote slag aan de Filistijnen toebracht met zijn blote handen. „Hij sloeg hen de schenkel en de heup, met een groten slag”. Dit wordt verschillend vertaald. Volgens de meesten hebben we hier met een spreekwoord te doen, wat zo ongeveer hier op neer komt: Hij sloeg hen kort en klein. Deze uitdrukking is wel duidelijk. Hoevelen er neergeslagen zijn staat er niet bij. Doch dat het er behoorlijk velen waren, is wel zeker.

Als richter is hij hier de man, die voortgaat om de oordelen Gods uit te voeren. Ik wil dat woord „voortgaan” even onderstrepen. Want de oordelen des Heeren worden dagelijks uitgevoerd. God gaat daar altijd mee door. Vijanden van God werden neergeslagen. Eerst die dertig, die Simson de wisselklederen moesten leveren. Daarna de schoonvader met zijn dochter, en nu weer een grote slag onder de lieden van Timnat. En nog is er het einde niet.

Waar is eigenlijk het einde van de oordelen? Want de vijanden des Heeren vallen dagelijks bij duizenden. Dat gebeurt over de gehele wereld. Niet één dag staat dit stil. En wie staat daarbij stil?

De wereld niet. Die zegt koud weg: Dat is nu eenmaal het leven. Veronderstel eens, zeide jaren geleden iemand tegen mij, dat alle mensen bleven leven. Zij zouden niet meer op de wereld kunnen staan. Neen, als je oud bent dan moet je ruimen. Je moet plaats maken voor een ander. Maak je geen zorg. Dood is dood!

We hebben de man aan de weet proberen te brengen, dat als we zo het leven taxeren het leven de moeite van het leven niet waard is. Want als men nu alleen maar leeft om op aarde elkander wat voor de voeten te lopen, dwars te zitten, te doden om dan tenslotte zelf ook dood te gaan, waar leeft men dan eigenlijk voor?

We moeten echter leren, wat nog steeds een dagelijkse les is, dat wij geen mensen kunnen bekeren. We kunnen alleen getuigen. Overtuigen is Gods werk.

In deze bewustheid schrijven we ook deze artikelen. We kunnen geen mens overtuigen. Maar de Heere zou het getuigen kunnen gebruiken, om deze of gene de ernst van het leven op het hart te binden.

De aarde is vol van de oordelen des Heeren. Daar is een zekere vergelijking te treffen tussen Simson en de dood. Waar Simson optrad, daar trad de dood in. Niemand van de vijanden kon voor dit „eenmansleger” bestaan. De dood zou je ook een „eenmansleger” kunnen noemen. Heel de wereld, zo oud als deze is, heeft al tegen die ene vijand gevochten. En nog nooit heeft iemand het er van kunnen winnen. De dood spreekt altijd het laatste woord. En dat zal blijven zolang deze zondige mensenwereld bestaat.

Wanneer ik mij als een vijand van God heb leren kennen, dan ga ik de dood vrezen. Want die heb ik door mijn zondig leven over mijzelf ingeroepen. Elk ogenblik kan deze vijand van mij - de dood - toeslaan. En waar zal ik dan wezen? Degenen die dat werkelijk zichzelf afvragen, gaan bekommerd over de aarde. Zij zijn bekommerd vanwege hun zonden. Ps. 38. Zij kunnen zo niet doorleven. Zij worden door de nood uitgedreven naar de Heere. Zij belijden hun doodswaardigheid. En bidden met de tollenaar om genade. En die krijgen zij ook. En dan denk ik weer aan Hem, waar Simson een type van geweest is, de Heere Jezus Christus. Hij vormde ook een „Eenmansleger”. Hij stond alleen in de strijd. Hij heeft voor diegenen die in Hem gelooven, alleen de strijd tegen de dood gevoerd. En hij heeft de dood overwonnen, door Zichzelf het oordeel des doods te onderwerpen. Dat is het wonder dat de Heilige Geest de gelovigen doet verstaan. Hij is niet alleen begonnen Israël te verlossen, doch Hij heeft het ook voleindigd. Hij gaat er mee door tot de laatste vijand is teneergeslagen. Dat geldt van al diegenen die in hun vijandschap voortleven. Dat geldt uiteindelijk ook van de dood zelf. Want de laatste vijand die te niet gedaan wordt is de dood. Dan zijn er geen vijanden meer, dan is de dood er ook niet meer. Dan is vervuld wat er staat in Ps. 104: 35 (onber.) „De zondaars zullen van de aarde verdaan worden en de goddelozen zullen niet meer zijn. Loof de HEERE, mijne ziel. Hallelujah. Simson, wiens leven wij overdenken, is al lang gestorven. Doch Hij Die méér is dan

Simson, leeft tot in alle eeuwigheid. Onze verwachting zij alleen van Hem.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Boeken van Den Hertog b.v.
Houten/Utrecht

4. **Een Vader der wezen** door Sj. van Duinen. Dit boek bevat een treffend verhaal van een meisje wier ouders aan een circus verbonden waren en een ernstig ongeluk kregen, waardoor ze in het ziekenhuis terecht kwamen. Daar kwamen ze tot bekering. Het einde was de dood. Hun dochtertje kwam eerst in een weeshuis en daarna bij een paar nare tantes. Op boeiende wijze wordt verhaald wat het kind allemaal meemaakte en hoe het dat doormaakte. Ten slotte kwam alles goed. Het meisje wordt opgenomen bij de predikant, die voor haar ouders in het ziekenhuis tot zegen was. Het is een mooi boek van 109 blz., voor jongens en meisjes van 9-13 jaar. Het kost f 10,50.

5. **Het huisje van tante Cornelia** door Sj. van Duinen.

Die tante Cornelia woont in een klein huisje. Ze wordt verkeerd beoordeeld. Ze zou een griezelig, geheimzinnig vrouwtje zijn. Maar tenslotte blijkt toch, dat het heel anders is. Het is een aardig verhaal voor jongens en meisjes van 8-12 jaar. Het boekje, 59 blz., kost f 7,75.

6. **Waarom toch, Wim** door Sj. van Duinen.

Dit boekje gaat over een jongen, die het niet kan vinden met Levi, een jongen die bij hem in de klas zit. Er komen allerlei verwikkelingen. Het lijkt wel alsof dit alles een vreselijke afloop zal hebben, maar het einde is gelukkig een wending ten goede. Het is een leerzaam boekje, geschikt voor jongens en meisjes van 8-12 jaar. Het telt 90 blz. en kost f 9,75.

7. **Het Kerstfeest van Ries en Maaike** door M.H. Karels-Meeuse.

Het Kerstfeest is in aantocht. Er wordt naar uitgezien. Er wordt veel van verwacht. Het gaat echter helemaal anders. Ries komt in het ziekenhuis. Het komt toch nog goed. Het is een aardig boek, 60 blz., om voor te lezen aan kinderen vanaf 4 jaar of door kinderen vanaf 7 jaar zelf te lezen. Het kost f 7,25. Een opmerking: Op blz. 15 lezen we: Moeder schudt van nee. „Kerstbomen staan wel gezellig, maar ze hebben niets met het echte Kerstfeest te maken”, zegt ze. Beter was geweest dat moeder en vader een afkeuring hadden uitgesproken over het plaatsen van een kerstboom.

8. **Sikko wil wat anders** door L. Janse.

Dit boekje is een vervolg op **Sikko, de woonwagenjongen**, dat we indertijd hebben gerecenseerd. Sikko heeft het moeilijk. Hij is heel anders dan het hele woonwagen-gezin, een tweede moeder met drie zusjes, waar allen erop uit zijn om hier en daar wat te bemachtigen. Op een aardige wijze wordt beschreven wat Sikko verduren moet, omdat hij wat anders zoekt. Kinderen die dit boekje lezen moeten wel opmerken, dat zij in veel gunstiger omstandigheden opgroeien. Het boekje telt 92 blz. en is geschikt voor jongens en meisjes van 8-12 jaar. Het kost f 8,50.

9. **Walther en Billy op de Titanic** door Rik Valkenburg.

De eerste druk van dit boek verscheen in 1966. We hebben er toen melding van gemaakt. Dit boek heeft een dankbaar onthaal gevonden, wat blijkt uit het feit, dat er een nieuwe druk nodig bleek. Het schip de Titanic, waar ze aan boord waren, verging op zijn eerste reis. Het is nu al vele jaren geleden. De ontsteltenis was groot. Ouderen zullen het zich mogelijk nog kunnen herinneren. Het is goed dat de gedachte aan die schipbreuk levendig wordt gehouden. Mensenwerk is niets, als de Heere spreekt! Laten we dat ook in onze dagen ter harte nemen. Het boek telt 114 blz. en kost f 11,50.

10. **Uw dienaar t'aller stond** door Ds. J.J. Poort.

De ondertitel zegt, dat het gaat over gedachten over oorlog en vrede. Ds. Poort is lt.-kolonel legerpredikant b.d. Hij is goed op de hoogte van de dingen waarover hij open en eerlijk schrijft. En hij doet dat op een indringende wijze, die moet stemmen tot nadenken. En daar gaat het om. Er moet bezinning komen. We zouden dit boekje waarin we gewezen worden op dreigende

gevaaren in handen willen zien van onze jongemannen vooral, en ook van ouderen en anderen, wie het welzijn van ons land en volk ter harte gaat. We worden hier gewaarschuwd voor veel dat het gezag ondermijnt. Het boekje telt 61 blz. en kost f 7,25.

11. Een lied voor onderweg door Jo van Veen-Nusmeijer.

Dit is een bundel gedichten. Het is erg moeilijk om gedichten op de eigen waarde te beoordelen. Daarvoor mag men wel deskundig zijn. Wel kunnen we zeggen, dat we regelmatig gedichten van deze dichteres in kerkelijke bladen tegenkomen. De gedichten blijken aan te slaan. We willen daar niets aan af doen. Toch willen we een enkele opmerking maken en wel deze, dat de dichteres te gemakkelijk spreekt van wij en ons, alsof het vanzelfsprekend is dat de mens die onder de waarheid leeft of die zulke gedichten leest deel heeft aan de genade Gods in Christus. Om een voorbeeld te noemen wijzen we op het gedicht Een kruis, blz. 33, waar we o.a. lezen:

Maar zie . . . waar dwarsheid recht ontmoet
hing Hij Die voor ons heeft geboet,
wreed vastgehecht en uitgestrekt,
Die onze schulden heeft bedekt.

De noodzakelijkheid van het werk van Gods

Stichting „Reformatische Hulpactie Woord en Daad”

Het comité van bovenvermelde stichting
hoopt op D.V.

woensdag 9 februari
een

koor- en samenzangavond

te beleggen in het kerkgebouw van de Christelijk Gereformeerde Kerk te Rotterdam-West, Coloniastraat 25.

Medewerking aan deze avond zal worden verleend door:

- Chr. Geref. Zangvereniging „Soli Deo Gloria” te Rotterdam-West, o.l.v. G.C. v.d. Zijden m.m.v. Dick van Meeuwen, orgel.
- „Sebakoor” van de Geref. Gem. te Krimpen a.d. IJssel, o.l.v. G.C. v.d. Zijden m.m.v. Gerard v.d. Zijden, orgel.

Ds. A. van Heteren, Chr. Geref. predikant te Werkendam, zal de avond openen en sluiten en hoopt tevens een meditatie te houden.

De aanvang is om 20.00 uur.

Iedereen is van harte welkom.

HET COMITÉ.

STATENVERTALING NIEUWE VERTALING

contra

door A. Bergsma, 50e duizendtal. Na 17 jaar blijkt de tegenstelling tussen beide vertalingen veel dieper te liggen dan oorspronkelijk gedacht. Deze eenvoudige uitgave wordt nog steeds geraadpleegd.
42 pag. f 3,50

GROOT NIEUWS een ramp voor de Kerk

van dezelfde schrijver. Bevat een ernstige waarschuwing tegen de aanranding van de Schrift en de daarop gegronde Belijdenisgeschriften.
60 pag. f 4,50

GOD IS GEOPENBAARD IN HET VLEES

van rev. T.H. Brown van de TBS, hierin wordt met kennis van zaken aange- toond dat de later gevonden 'oudere' handschriften, lang niet altijd de juiste tekst hebben.
28 pag. f 3,50

Kennismakingspakket, 3 brochures in één zending, totaal f 10,-
excl. portokosten

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

Geest moet ook in een gedichtenbundel goed uitkomen. Overigens bevat het boekje in de gedichten een grote verscheidenheid van gedachten. Het telt 55 blz. en kost f 7,75.

12. Een verrassende nalezing door Wulfert Floor.

Wie kent de oefeningen van Wulfert Floor niet? In elk geval zijn ze in deze streken, zuidelijk Nederland, zeer bekend en veel gelezen. In leesdiensten wordt van deze oefeningen gebruik gemaakt om de gemeente te stichten. Deze eenvoudige landbouwer blijft nog spreken door zijn vele oefeningen, waar nog steeds vraag naar is. Lange tijd was de gedachte, dat al zijn oefeningen al waren uitgegeven, maar kortgeleden is gebleken, dat een kleinzoon van Floor er nog vele in handschrift in zijn bezit had. Daarvan zijn er nu 25 in druk verschenen.

Prof. Dr. C. Graafland schreef mede op verzoek van deze kleinzoon van Floor een voorwoord. Daaruit nemen we het volgende over:

Waarop wij tenslotte willen wijzen, is, hoezeer de eenvoud van Wulfert Floor niet slechts een kenmerk is geweest van zijn Oefeningen, maar van zijn hele leven. We hebben dan het woord „eenvoud” te verstaan in zijn oorspronkelijke bijbelse zin, namelijk in de betekenis van Psalm 86 : 11: Leer mij, HEERE, Uw weg; ik zal in Uw waarheid wandelen; verenig mijn hart tot de vreze Uws Naams. Er is in het leven van Wulfert Floor door de genade van God een eenheid op te merken tussen leer en leven. Die eenheid komt ook zeer nadrukkelijk naar voren in zijn prediking. De omgang met God is verbonden met een liefdevolle en eerlijke omgang met de naaste. Het eerste is er niet zonder het laatste. Dit laatste vooral is één van de redenen, waarom zijn Oefeningen ook in onze tijd nog zo aanspreken. De heiligmaking neemt bij Floor een grote plaats in, en juist daarin komt de bijbelse kracht van zijn prediking naar voren. Het opmerkelijke is, dat dit niets afdoet van de volkomen genade Gods, die in Floor's Oefeningen zo krachtig wordt verkondigd. Daarom doet zijn prediking vaak denken aan die van H.F. Kohlbrugge, die in dezelfde tijd als Floor heeft gepredikt. Of er een persoonlijke bekendheid tussen beide bestaan heeft, is mij onbekend. Er is wel een geestelijke verwantschap, maar met dit onderscheid, dat bij Floor de evangelische eis van heiligmaking een meer uitdrukkelijke plaats ontvangt. Tot zover Dr. Graafland. Een aanbeveling is verder niet nodig. De oefeningen gaan over teksten uit het oude en uit het nieuwe testament en gaan over vele onderwerpen, zoals: Hulp van God verkregen, Christus is alles, Zalige doden, De zalige rust der gelovigen, Jezus' hemelvaart en wederkomst enz.

Het boek telt 308 blz., is gebonden in kunstle- deren band met stofomslag. De prijs is f 47,50.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

U bent ook dit jaar weer hartelijk welkom op „De Verrassing”

KOMPLETE WONING- INRICHTING EN STOFFERING

Meubelen, Tapijten, Gordijnen, Bedden, Dekens, Zonwering enz. Vloerkleden en Oosterse tapijten.

Geheel vrijblijvend komen wij bij u thuis met onze zeer uitgebreide stalencollecties. Tapijten worden gratis gelegd en voor vakwerk staan wij garant!

Ook verzorgen wij diepreiniging van uw tapijt. Bel ons eens voor een afspraak! Beleefd aanbevelend:

B. Elderkamp

Frankenoord 17,
3079 LB Rotterdam.
Tel.: 010 - 82 34 87

Pension voor jong en oud. Bungalows en stacaravans. Zondag eerbiedigend. Bespreek tijdig.

Postbus 302, 1794 ZG, Oosterend-Texel. Tel. 02223-661 of 391

Stationssingel 50
Tel. 08385-13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

Uitgever Oosterbaan en Le Cointre, Goes

Woorden van Spurgeon verzameld en voorzien van een levensschets door J. Roodbeen. Dit boekje bevat een dertigtal sprankelende fragmenten uit veelal onbekend werk van de bekende Engelse prediker Charles Haddon Spurgeon (1834-1892). Zijn behartigenswaardige opmerkingen en vertellingen zullen velen boeien en inspireren. De bloemlezing wordt voorafgegaan door een uitvoerige levensschets van Spurgeon.

Zo lezen we op de achterzijde van de omslag. We behoeven daar niets aan toe te voegen. Het is een boekje van 64 blz. De levensschets is kort. Er zijn werken die uitvoerig over het leven van deze prins der predikers schrijven. Er zijn veel boeken, waarin Spurgeon aan het woord is, waardoor we deze gezalfde prediker van nabij kunnen leren kennen. Uiteraard bevat dit boekje slechts weinig van het vele, maar het is lezenswaard. Door het formaat kan het gemakkelijk worden meegenomen om er in een geschikt ogenblik in te lezen. Het boekje kost f 5,90.

Uitgeverij Ton Bolland, Prinsengracht 493,
1016 HR Amsterdam

Echtscheiding door Dr. J. Bouma.

Dit boek is het achtste in de serie Ethisch Kommentaar, die onder redactie staat van de hoogleraren Dr. W.H. Velema en Dr. J. Douma. We hebben al eerder uitgaven in deze serie kunnen recenseren.

Het boek dat nu verschenen is moet belangrijk genoemd worden in een tijd waarin het huwelijk aan allerlei aanvallen bloot staat en echtscheiding aan de orde van de dag is. Eén op de vier huwelijken mislukt. Psychische, economische en maatschappelijke factoren maken het scheiden gemakkelijker dan vroeger. Prof. Douma heeft dit boek geschreven voor mensen die nog steeds geloven dat het laatste woord niet aan de mens en aan zijn omstandigheden is, maar aan het blijvende Woord van God.

Uitvoerig behandelt Dr. Douma de Schriftgedeelten die op de echtscheiding betrekking hebben. Ook behandelt hij de gegevens uit de kerkgeschiedenis, de R.K. opvatting dat het huwelijk een sacrament is en daarom onontbindbaar, verder de opvattingen van Luther, Calvijn, Voetius e.a. en geeft een overzicht van de kerkelijke praktijk.

Tenslotte geeft hij in het laatste hoofdstuk een aantal voorbeelden uit de praktijk, zoals: Kan ongeneeslijke geestesziekte grond voor echtscheiding zijn? en: Is het mogelijk dat iemand die gescheiden is ambtsdrager blijft of wordt? Enz. De schrijver geeft zijn mening. In verschillende gevallen komen er vragen op. Het kan in bepaalde gevallen moeilijk zijn om tot een juiste beoordeling te komen. In elk geval moet gevraagd worden: wat zegt de Heere in Zijn Woord?

Het boek van Dr. Douma verstrekt uiteraard belangrijke informatie. Het telt 139 pagina's en kost f 27,50.

B.

NERVEUS? GESPANNEN?

Geheel plantaardige Zenuwtabletjes! Werken rustgevend en ontspannend. Kuur voor een maand f 20,-

Tevens uit voorraad leverbaar meer dan 40 kruidenmengsels o.a. Aambeien, Bronchitis, Bedwateren, Bloedzuiverend, Blaas en Urine, Borst en Hoest, Dikke darm. Kuur voor een maand f 15,-

NIEUW

Behalve de soorten Vermagering, Vochtafdrijvend en Zenuwen, nu ook Hoge Bloeddruk, Rheumatiek en Vernauwde Bloedvaten in tabletvorm verkrijgbaar. Maandkuur f 20,-

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5,
2011 WL Haarlem.
Tel. 023 - 312882, b.g.g. 023
324606. Postgiro 190609.

□ „Repos Ailleurs” te Driebergen, RUSTOORD voor eenzamen, herstellen, oververmoeiden en zij die, binnen eigen kring, er eens uit willen of moeten. Houdt u Gods Dag in ere en bent u afkerig van t.v. e.d., belt u dan eens 03438 - 12466.

WESTKAPELLE TE HUUR

Vakantiehuis en stacaravan op een mooi plekje op boerderij bij het strand.

Tel. 01187 - 1441.